

Šľachtiteľský program plemena lacaune

Úvod šľachtiteľského programu:

Tento šľachtiteľský program je vypracovaný s ohľadom na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1012 o zootecnických a genealogických podmienkach na plemenitbu čistokrvných plemenných zvierat, hybridných plemenných ošípaných a ich zárodočných produktov a na obchodovanie s nimi a ich vstup do Únie a ktorým sa mení Nariadenie (EÚ) č. 652/2014, smernice Rady 89/608/EHS a 90/425/EHS a zrušujú určité akty v oblasti plemenitby zvierat („nariadenie o plemenitbe zvierat“).

Šľachtenie plemena lacaune vychádza zo Zákona č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o šľachtení a plemenitbe“) a Smernice Rady 89/361/EHS týkajúcej sa čistokrvných chovných oviec a kôz. Napĺňanie šľachtiteľského programu sa vykonáva v súlade so Zákonom č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 18/2012 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii oviec a kôz v znení vyhlášky č. 49/2015 Z. z., Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 18/2001 Z. z. o vykonávaní kontroly úžitkovosti, kontroly dedičnosti a testovania úžitkových vlastností, kontroly zdravia, kontroly dedičnosti a testovania zdravia, hodnotenia zovňajšku hospodárskych zvierat, o založení a vedení plemennej knihy, založení a vedení plemenného registra, vedení predpísanej evidencie a o overovaní pôvodu hospodárskych zvierat, Rozhodnutím Komisie 90/254/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre schvaľovanie organizácií a združení chovateľov, ktoré zakladajú alebo vedú plemenné knihy pre čistokrvné plemenné ovce a kozy, Rozhodnutím Komisie 90/255/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre zápis čistokrvných plemenných oviec a kôz do plemenných kníh; Rozhodnutím Komisie 90/256/EHS, ktorým sa stanovujú metódy pre monitorovanie úžitkovosti a posudzovanie genetickej hodnoty čistokrvných plemenných oviec a kôz, Rozhodnutím Komisie 90/257/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria schvaľovania čistokrvných plemenných oviec a kôz a používania ich spermy, vajíčok a embryí na plemenárske účely, Rozhodnutím Komisie 90/258/EHS stanovujúcim zootecnické certifikáty o pôvode čistokrvných plemenných oviec a kôz, ich spermy, vaječných buniek a embryí. Napĺňanie tohto šľachtiteľského programu sa musí vykonávať v súlade so štatútom plemenných kníh pre ovce chované na Slovensku. Tento šľachtiteľský program vychádza aj z dlhodobou stanovenými zásadami v predchádzajúcich štatútoch plemennej knihy pri šľachtení daného plemena na území Slovenskej republiky.

Napĺňanie a dodržiavanie tohto šľachtiteľského programu zaisťuje Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo, ako chovateľská organizácia nesúca šľachtiteľský program podľa Nariadenia EPaR č. 2016/1012 a ako uznaná chovateľská organizácia podľa zákona č. 194/1998 o šľachtení a plemenitbe poverená Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vedením plemennej knihy.

Šľachtiteľský program je sústava šľachtiteľských opatrení vedúcich k zmeneniu tých vlastností a znakov hospodárskych zvierat, ktoré rozhodujú o plnení cieľa chovu. Pri zachovaní zdravia a ekonomiky chovu. Na naplnenie šľachtiteľského programu sa stanovuje chovný cieľ.

Cieľom tohto šľachtiteľského programu je zvyšovanie genetickej hodnoty a úžitkovosti jedincov daného plemena na území Slovenskej republiky tak, aby mal nadväzovať na šľachtiteľské programy a chovné ciele v krajine pôvodu plemena a v ostatných krajinách Európskej únie. Tento šľachtiteľský program sa vzťahuje na územie Slovenskej republiky.

Charakteristika plemena

Charakteristika plemena

Ovce plemena lacaune boli vyšľachtené vo Francúzsku na báze oviec merinského typu. Prvé importy boli realizované na Slovensko v roku 1993 a 1994. V súčasnosti sa chová vo viacerých krajinách sveta, vo Francúzsku najmä v rockfortskej oblasti.

Lacaune je mliekové plemeno, s výbornou produkciou mlieka, vhodné na strojové dojenie a polointenzívny až intenzívny systém chovu. Extenzívny systém chovu, najmä z pohľadu výživy a kontroly zdravotného stavu im nevyhovuje. Ovce možno pripúšťať s veľmi dobrými výsledkami už v prvom roku života. Plemenné barany sa vyznačujú s výrazným libidom sexualis, dobré výsledky oplodnenosti sa dosahujú najmä pri háremovom spôsobe pripúšťania.

Úžitkové vlastnosti

Plemeno lacaune je stredného až veľkého telesného rámca, na vyšších nohách, vlna je krátka, polojemná, často riedka. Obe pohlavia sú bezrohé. Je mäsovo-mliekového až mliekového úžitkového typu. Priemerná hmotnosť dospelých bahníc je 70 - 75 kg (minimálne 60 kg), dospelých baranov 95 - 100 kg (minimálne 80 kg). Typickou vlastnosťou plemena je menší obrast brucha, hlavy, zátylku a šije vlnou, nezriedka sú tieto časti neovlnené. Produkcia vlny (sortiment AB až BC) sa pohybuje medzi 1,5 - 2,0 kg u bahníc a 2,5 - 3,0 kg u baranov. Intenzita rastu jahniat je dobrá a hmotnostné prírastky do odstavu často presahujú 300 gramov, najmä u baránkov jedináčikov, ale aj u jahniat z viacpočetných vrhov sú priemerné denné prírastky (ďalej len „PDP“) vyššie ako 250 gramov. Jahňatá sú pritom dobre osvalené. Produkcia mlieka za dojnú periódu (trhová produkcia) sa pohybuje v kontrolovaných chovoch vo Francúzsku okolo 270 litrov, čo reprezentuje 330 - 350 litrov za laktáciu. Plemenný štandard u nás je 200 - 250 litrov mlieka za dojnú periódu, chovný cieľ je viac ako 250 litrov. Produkcia mlieka za 180 dňovú laktáciu: plemenný štandard 350 - 550 litrov, chovný cieľ 450 - 600 litrov. Priemerný obsah tuku (6,5 – 8,0 %) a bielkovín (5,0 – 5,6 %) je vyšší ako u východofrízkeho plemena. Na Slovensku sa u dospelých lacaunských oviec dosahuje plodnosť na obahnenú ovcu viac ako 160 %. U jariet pripustených v prvom roku sa dosiahla plodnosť okolo 125 %.

Plemeno zohralo a zohráva významnú úlohu pri tvorbe syntetickej populácie slovenskej dojnej ovce na zlepšenie mliekovej úžitkovosti a funkčných vlastností vemená. Zvyšuje sa záujem o baranov plemena lacaune (ďalej len „LC“) na zabezpečenie kríženia v úžitkových chovoch. Prejavuje sa nielen nárast počtu chovaných čistokrvných zvierat, ale zvyšuje sa aj počet chovateľov tohoto plemena.

Postup šľachtenia plemena

Šľachtiteľský program v chove oviec plemena lacaune bude zameraný na zlepšenie produkčných a reprodukčných ukazovateľov. Cieľom je získať plemeno, ktoré bude v našich podmienkach dosahovať vysokú úžitkovosť, bude odolné, s pevným zdravím a dobrými pastevnými vlastnosťami.

V procese šľachtenia bude využívaná výhradne čistokrvná plemenitba so zámerom zlepšiť produkciu mlieka. Šľachtenie je založené na výbere najlepších jedincov do pozície rodičov ďalšej generácie. Na zabezpečenie rastu úžitkovosti cestou čistokrvnej plemenitby je potrebné sprísniť selekciu plemenných zvierat. Tá sa bude vykonávať na podklade údajov získaných v Kontrole úžitkovosti oviec a kôz (KÚOaK). KÚOaK sa riadi schválenou metodikou a každý chovateľ má právo si pre svoj chov zvoliť úroveň kontroly, v závislosti od úžitkového využívania svojho stáda.

Podľa metodiky sú v KÚOaK zbierané informácie o plodnosti, intenzite rastu a produkcii mlieka. Získané dáta sa okrem selekcie zvierat môžu používať aj na odhad plemenných hodnôt úžitkových parametrov vhodnými štatistickými metódami podľa metodiky schválenej Šľachtiteľskou radou. V chovoch sa môže využívať aj genomické hodnotenie plemenných zvierat. Uplatňovanie konkrétnych metód selekcie v rámci šľachtenia jednotlivých plemien oviec a kôz určí Šľachtiteľská rada oviec a kôz svojim uznesením. V ďalších rokoch, ak bude speňažovanie mlieka realizované aj s ohľadom na obsah zložiek mlieka, a ak bude záujem zo strany chovateľov, je možné vytvoriť systém na zber dát a odhad plemennej hodnoty pre obsah zložiek mlieka.

Rozširovanie strojového dojenia prináša potrebu venovať zvýšenú pozornosť morfológickým a funkčným vlastnostiam vemená. Tie sa stavajú dôležitým selekčným kritériom pre vhodnosť oviec na strojové dojenie. Z tohto dôvodu by mal byť vytvorený systém lineárneho hodnotenia vemená, s výhľadom na budúce genetické hodnotenie a odhad plemenných hodnôt.

Zlepšovanie úžitkových vlastností plemena je najefektívnejšie cez výber najlepších otcov nasledujúcej generácie. Možnosť vyššej intenzity selekcie a rozširovanie pozitívne selektovaných baranov je možné cez insemináciu. Prípadné širšie využitie inseminácie bude vyžadovať dôslednejšie hodnotenie a selekciu plemenných zvierat.

Pre zvýšenie dôveryhodnosti plemenných hodnôt je potrebné zvyšovať ich spoľahlivosť. V spolupráci s výskumnými organizáciami budú vypracované odporúčania pre zlepšenie štruktúry chovov, a to hlavne z hľadiska ich vzájomnej previazanosti cez referenčné zvieratá, aby sa zlepšila spoľahlivosť odhadov. Podmienkou zlepšovania spoľahlivosti je tiež presná a spoľahlivá evidencia zvierat, overenie pôvodu zvierat, presné merania a kvalitné vedenie všetkých databáz v rámci PK a KÚOaK. Plemenné hodnoty sa budú publikovať len ak ich spoľahlivosť dosiahne hodnotu vyššiu ako 0,5.

Genetický vývoj populácie oviec plemena LC je zabezpečovaný hlavne výberom plemenných baranov. Keďže sa jedná o populáciu, ktorá sa na Slovensku chová len krátke časové obdobie je potrebné aj naďalej rátať s nákupom plemenníkov zo špičkových chovov v EÚ.

Kontrolu úžitkovosti oviec a kôz vykonáva Zväz chovateľov oviec a kôz na základe nariadenia EPaR 2016/1012 a poverenia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, alebo ním poverená tretia strana. Výkon KÚOaK sa riadi metodikou schválenou orgánmi ZCHOK na to oprávnenými.

Plemenná kniha oviec sa riadi osobitným štatútom vypracovaným v súlade s platnou legislatívou a schválením orgánmi ZCHOK na to oprávnenými .

Geografické vymedzenie

Tento šľachtiteľský program je uplatňovaný výhradne na území Slovenskej republiky.

Plemenný štandard a chovný cieľ plemena lacaune chovaného v SR

Ukazovateľ	lacaune	
Základná charakteristika	<i>Plemenný štandard</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Stredne veľký až veľký telesný rámec, respiratórny typ, hlava, šija, brucho a nohy neovlnené, nohy vysoké a tenké. • Vlna jemná, merinového charakteru, biela. • Vemeno veľké, dobre upevnené, vhodné pre strojové dojenie. ☑ Plemeno ranné, barany temperamentné. • Ovce aj barany bezrohé.
Úžitkové zameranie	<i>Plemenný štandard</i>	Mäsovo – mliekový až mliekový úžitkový typ s dobrou plodnosťou.
	Chovný cieľ	Mäsovo–mliekový až mliekový úžitkový typ. Prioritné zameranie: produkcia mlieka, mliečnych jahniat a baranov pre zošľachtovacie a úžitkové kríženie.
Hmotnosť bahníc	<i>Plemenný štandard</i>	65 kg
	Chovný cieľ	75 kg
Hmotnosť plemenných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	85 kg
	Chovný cieľ	100 kg
*Hmotnosť jariek	<i>Plemenný štandard</i>	45 kg
**Hmotnosť aukčných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	65 kg
	Chovný cieľ	75 kg
PDP jahniat do odstavu –jahničky	<i>Plemenný štandard</i>	0,270
	Chovný cieľ	0,320
PDP jahniat do odstavu – baránky	<i>Plemenný štandard</i>	0,300
	Chovný cieľ	0,360
Produkcia mlieka za dojnú periódu	<i>Plemenný štandard</i>	210 kg
	Chovný cieľ	250 kg

Jemnosť vlny	<i>Plemenný štandard</i>	26,1 – 31,0 μm sortiment A/B – B/C
Plodnosť na obahnenú ovcu	<i>Plemenný štandard</i>	150 %
	Chovný cieľ	180 %

*hmotnosť jahničiek do 1 roka musí byť minimálne 2/3 živej hmotnosti bahníc **uvádzaná hmotnosť sa týka baranov vo veku nad 1 rok, do 1 roku musí mať baran minimálne 2/3 živej hmotnosti aukčného barana